

PUNTS PRIORITARIS
PER GARANTIR EL DRET A DEFENSAR
ELS DRETS HUMANS I EL DRET
A LA LLIBERTAT D'EXPRESSIÓ

“

Punts prioritaris
per garantir el dret
a defensar els drets
humans i el dret a la
llibertat d'expressió

”

ESPACIO_OSC

Para la Protección de Personas Defensoras y Periodistas

Punts prioritaris per garantir el dret a defensar els drets humans i el dret a la llibertat d'expressió.

Primera edició, 2022
<https://espacio.osc.mx/>
[@EspacioOSC](#)
contacto@espacio.osc.mx

Coordinació editorial: Mario Hurtado Cardozo
Correcció de textos: Juan Pablo Carrillo
Disseny i il·lustració: Alexandra Forero

Els punts prioritaris per garantir el dret a defensar els drets humans i el dret a la llibertat d'expressió van ser discutits i aprovats per les *organitzacions que conformen l'Espai OSC* per a la Protecció de Persones Defensores dels Drets Humans i Periodistes, conformat per:

ARTICLE 19 Mèxic i Centreamèrica; Casa del Migrant Saltillo; Centre Mexicà de Dret Ambiental (CEMDA); Centre de Drets Humans de la Muntanya Tlachinollan; Centre de Drets Humans Zeferino Ladrillero (CDHZL); Centre Nacional de Comunicació Social (Cencos); Comissió Mexicana de Defensa i Promoció dels Drets Humans (CMDPDH); Comunicació i Informació de la Dona A.C. (CIMAC); Consorci Per al Diàleg Parlamentari i l'Equitat, Oaxaca A.C; Institut de Dret Ambiental A.C. (IDEA); Xarxa Nacional d'Organismes Civils de Drets Humans 'Tots els Drets per a Totes i Tots' (RedTDT); SMR Scalabrinianes, Missió amb Migrants i Refugiats; Serveis i Assessoria per a la Pau (Serapaz). L'Espai OSC està acompanyat per Brigades Internacionals de Pau (PBI).

Aquest document s'ha elaborat amb l'ajuda financera de Brot für die Welt (Pa per al Món) i va comptar amb la contribució tècnica de Protection International. Els continguts expressats no representen necessàriament la posició de les entitats finançadores.

Imprès a Mèxic

Descarregui el document en PDF: <https://espacio.osc.mx/>

Es permet la reproducció total o parcial d'aquest material sempre que sigui sense finalitat de lucre i se'n citi la font completa.

01.

Marc conceptual ai normatiu

- 1.1 Introducció. // Pág. 6
 - 1.2 Justificació. // Pág. 8
 - 1.3 Marc normatiu. // Pág. 10
 - 1.4 Drets de les persones defensores dels drets humans i dels deures dels Estats. // Pág. 13
 - 1.5 Principals riscos a Mèxic per a les persones defensores dels drets humans i els i les periodistes // Pág. 16
-

03.

Actors participants

- 3.1 Xarxes de governança // Pág. 34
 - 3.2 Llista d'actors // Pág. 35
-

02.

Punts prioritaris

- 2.1 Prevenció. // Pág. 24
 - 2.2 Protecció. // Pág. 26
 - 2.3 Investigació. // Pág. 29
 - 2.4 Reparació i garanties de no repetició. // Pág. 31
-

04.

Orientacions generals per a la implementació i el seguiment

- 4.1 Implementació. // Pág. 38
 - 4.2 Seguiment i avaluació. // Pág. 39
-

1.

Marc

conceptual i normatiu

1.1.

Introducció

MeMèxic continua sent un dels països més perillosos per a l'exercici del dret a defensar els drets humans i la llibertat d'expressió. A partir de l'inici del govern d'Andrés Manuel López Obrador, l'1 de desembre de 2018, la violència contra les persones defensores dels drets humans i els i les periodistes s'ha agreujat. De desembre de 2018 a febrer de 2022 es van registrar almenys 55 homicidis de periodistes i 98 homicidis de persones defensores dels drets humans.

En aquest context, las 10 entitats de la república que concentren el major percentatge d'homicidis són Oaxaca, Ciutat de Mèxic, Guerrero, Michoacán, Tamaulipas, Chiapas, Quintana Roo, Jalisco, Veracruz i l'Estat de Mèxicⁱⁱ.

En el cas dels periodistes, la impunitat relacionada amb els homicidis comesos durant el període indicat assoleix el 91%, amb només cinc sentències emeses; i en el cas de les persones defensores assassinades, aquest percentatge és del 99%, i només dues sentènciesⁱⁱⁱ.

A més de les agressions contra la seva vida, les persones defensores i els i les periodistes s'enfronten a campanyes de desprestigi, actes d'intimidació i fustigació, amenaces, agressions físiques i digitals, detencions arbitràries, ús del sistema de justícia en contra seu, desplaçaments forçats, entre d'altres. En aquest tipus d'agressions, la impunitat és encara més flagrant que en els gairebé d'homicidi, i a la majoria d'ells ni tan sols es disposa d'un registre del nombre d'expedients d'investigació oberts al respecte.

Segons xifres oficials, les agressions a persones defensores dels drets humans i a periodistes provenen principalment de servidors públics (qui, tanmateix, tenen el deure de protegir-los) i, en segon lloc, de particulars, concretament, empreses i membres del crim organitzat^{iv}.

Aquest context no ha impedit que les persones defensores dels drets humans i els i les periodistes continuïn assumint rols de lideratge, de defensa dels drets i de reconstrucció del teixit social, i s'han convertit

en agents de canvi. No obstant això, el reconeixement d'aquesta tasca, la seva protecció i garantir el gaudi efectiu dels seus drets són obligacions i compromisos de l'Estat mexicana que encara estan pendents.

Davant d'aquests reptes, a partir de l'octubre de 2018 es va iniciar una sèrie de trobades convocades per *l'Espai d'Organitzacions de la Societat Civil per a la Protecció de les Persones Defensores dels Drets Humans i dels Periodistes (a partir d'ara Espai OSC)*, a les ciutats de Mèxic i d'Oaxaca, per discutir la generació de polítiques públiques per al dret a defensar drets, i també per estudiar i analitzar la complexitat de les situacions de violència i les necessitats de protecció a tots els contextos estatals^v.

Com a resultat d'aquestes trobades s'ha destacat la necessitat d'un nou paradigma de protecció que reconegui les persones defensores dels drets humans i els i les periodistes com a subjectes de dret i no només objecte de protecció, la qual cosa implica la generació d'una política pública més àmplia dirigida a garantir alhora la vida i la integritat personal, així com l'exercici del dret a defensar els drets humans i el dret a la llibertat d'expressió.

Com a resultat d'aquestes trobades s'ha destacat la necessitat d'un nou paradigma de protecció que reconegui les persones defensores dels drets humans i els i les periodistes com a subjectes de dret i no només objecte de protecció, la qual cosa implica la generació d'una política pública més àmplia dirigida a garantir alhora la vida i la integritat personal, així com l'exercici del dret a defensar els drets humans i el dret a la llibertat d'expressió.

Amb l'objectiu d'ajudar en la creació d'una política pública integral que garanteixi el dret a defensar els drets humans i a la llibertat d'expressió, des de l'Espai OSC elaborem el present document que consta de quatre eixos estratègics:

1) prevenció, 2) protecció, 3) investigació, 4) reparació i garanties de no repetició, els quals es consideren accions prioritàries per al trànsit a un nou model de política pública que pugui

“ **Un nou paradigma de protecció que reconegui les persones defensores dels drets humans i els i les periodistes com a subjectes de dret i no només objecte de protecció** ”

revertir els índex de violència i de violacions a la defensa dels drets humans.

Les línies d'acció d'aquests eixos requereixen de voluntat i intencionalitat política per ser incloses, construïdes i desenvolupades per les entitats de govern competents també assenyalades, mitjançant la generació de diàlegs i la disposició de recursos humans, financers i suports polítics per a la seva implementació eficaç. A més, requerirà l'harmonització amb la resta de lleis i sistemes de protecció dels drets humans, i és fonamental garantir en tot moment la deguda rendició de comptes i la participació de les persones defensores i dels periodistes en la presa de decisions que els afecti.

Per això aquest document compta amb una sistematització de marcs normatius, una breu descripció sobre el context de les persones defensores dels drets humans i dels periodistes, un llistat de problemes que caldrà actualitzar periòdicament i una sèrie d'estratègies, objectius i línies d'acció. Alhora, a la darrera subsecció es descriu una sèrie d'orientacions generals que cal desenvolupar, i procediments per al seu seguiment, la qual cosa, davant la imminent necessitat i urgència de revertir la situació de violència amb què es troben les persones defensores i els i les periodistes, s'espera que sigui tingut en compte per les instàncies de govern.

1.2.

Justificació

La manca de compliment de les obligacions de l'Estat mexicà per garantir la tasca de les persones defensores i els i les periodistes ha de comportar el reforçament de les seves responsabilitats en la recerca de respostes oportunes, per tal d'analitzar i d'abordar la situació de risc que viuen les persones defensores, els i les periodistes, els mitjans, les organitzacions, les col·lectivitats i les comunitats.

Tal com ha reconegut la Comissió Interamericana de Drets Humans (CIDH), una política integral de protecció ha de començar per reconèixer la interrelació i la interdependència de les obligacions que té l'Estat per fer possible que les persones defensores puguin exercir de forma lliure i segura les seves tasques de defensa dels drets humans, la qual cosa implica polítiques públiques i mesures encaminades a respectar la seva

tasca, prevenir les violacions dels seus drets, investigar amb deguda diligència els actors de violència en contra seu i sancionar els responsables intel·lectuals i materials d'aquestes agressions ^{vi}.

La generació d'aquestes polítiques de protecció implica un esforç institucional coordinat que reconegui i atengui tant el conjunt d'obligacions que té l'Estat mexicà, com els riscos contra les persones defensores i els i les periodistes que els afecta de manera diferencial i desproporcionada. És el cas, per exemple, de les dones defensores de drets humans, dones periodistes, persones defensores de la terra i el territori i comunitats indígenes i afro descendents, sobre les quals *la violència ha de ser concebuda de tipus estructural, amb un interès d'afectació sociopolítica i econòmica, de protecció de drets, de classe, raça i de gènere.*

Davant d'aquest panorama, la creació i la implementació d'una política pública integral de protecció s'ha d'entendre com un procés més enllà de la creació d'un marc normatiu; així mateix, ha de donar resposta oportuna a la vulneració de drets de les persones defensores dels drets humans, sota un procés de diàleg continu i conjunt entre la societat civil (amb la majoria de veus i de pluralitats de persones defensores), les instàncies de govern i la comunitat internacional. Tot això per tal d'analitzar i d'abordar les situacions de risc, analitzar-ne causes i patrons, i les propostes concretes a cadascun dels problemes identificats per cada eix d'acció. D'altra banda, la política pública ha d'assegurar l'assignació de responsabilitats de prevenció, protecció, investigació i reparació entre les autoritats estatals, municipals i federals, sempre dins del seu mandat i el seu àmbit de responsabilitat, per afavorir lideratges clars i rendició de comptes.

Els punts prioritaris per garantir *el dret a defensar els drets humans i el dret a la llibertat d'expressió* pretenen enfortir les condicions per a l'exercici de la defensa dels drets humans i l'exercici periodístic, amb l'objecte que l'Estat, en els seus nivells de govern i institucions autònomes, impulsi accions adreçades a garantir que les persones, les organitzacions, les col·lectivitats i les comunitats exerceixen lliurement els seus drets, mitjançant accions de coordinació interinstitucionals que garanteixin *condicions dignes* per a l'exercici de la seva defensa, protegeixin la seva tasca i salvaguardin la vida, la llibertat, la integritat i la seguretat de les persones defensores i dels periodistes.

“ *La política pública ha d'assegurar l'assignació de responsabilitats de prevenció, protecció, investigació i reparació* ”

La creació d'una política pública per garantir el dret a defensar els drets humans i de llibertat d'expressió ha d'adoptar una visió de protecció integral, s'ha de basar en estàndards internacionals i bones pràctiques nacionals i internacionals, ha d'inspirar-se en els principis establerts en la Declaració de les Persones Defensores dels Drets Humans, i ha d'incloure, de manera transversal, perspectiva de gènere, enfocament interseccional i intercultural.

1.3.

Marc Normatiu

a) Internacional

- » Declaració Universal dels Drets Humans
- » Convenció sobre els Drets Polítics de la Dona (1952)
- » Pacte Internacional de Drets Civils i Polítics (1966)
- » Pacte Internacional de Drets Econòmics, Socials i Culturals (1966)
- » Convenció Americana Sobre els Drets Humans (1969)
- » Convenció per a l'Eliminació de Totes les Formes de Discriminació contra la Dona 'CEDAW' (1979)
- » Conveni 169 de la OIT sobre Pobles Indígenes i Tribals (1991)
- » Convenció Interamericana per Prevenir, Sancionar i Erradicar la Violència contra la Dona Convenció Belem Do para (1994)

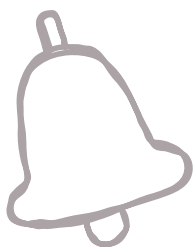
- » Declaració sobre el dret i el deure dels individus, els grups i les institucions de promoure i protegir els drets humans i les llibertats fonamentals universalment reconeguts, aprovada mitjançant la Resolució A/RES/53/144 (1999)
- » Resolució 1671 de l'Assemblea General de la OEA sobre Defensors dels Drets Humans a les Amèriques (1999)
- » Resolució 68/181 de l'Assemblea General de les Nacions Unides (2013)
- » Resolució N 72/247 de l'Assemblea General de Nacions Unides (2017)
- » Acord Regional sobre l'Accés a la Informació, la Participació Pública i l'Accés a la Justícia en Afers Ambientals a Amèrica Llatina i el Carib (2021)
- » Convenció Internacional sobre l'Eliminació de Totes les Formes de Discriminació Racial (1965)
- » Declaració dels Principis sobre Llibertat d'Expressió (2000)
- » Declaració Sobre el Dret i el Deure dels Individus, els Grups i les Institucions de Promoure i Protegir els Drets Humans i les Llibertats Fonamentals Universalment Reconeguts (1998)
- » Declaració de les Nacions Unides sobre els Pobles Indígenes (2007)

b) Nacional

- » Constitució dels Estats Units Mexicans
- » Llei de Protecció per a Persones Defensores i Periodistes (2012)
- » Llei número 586 de Veracruz que crea la Comissió Estatal per a l'Atenció i la Protecció dels Periodistes (2012)
- » Llei de Protecció a les Persones Defensores dels Drets Humans i de Salvaguarda dels Drets per a l'Exercici del Periodisme a Hidalgo (2012)
- » Llei estatal de Durango per a la Protecció dels periodistes i les persones defensores dels drets humans (2014)
- » Llei per a la protecció de les i els periodistes per a l'Estat de Coahuila de Saragossa (2014)
- » Llei per a la Protecció Integral de les Persones Defensores dels Drets Humans i els Periodistes del Districte Federal (2015)
- » Llei per a la Protecció de les Persones Defensores dels Drets Humans i els Periodistes de l'Estat de Jalisco (2016)
- » Llei per a la Protecció de les Persones Defensores dels Drets Humans per a l'Estat de Coahuila (2016)

- » Llei per a la Protecció de les Persones Defensores dels Drets Humans i els Periodistes de l'Estat de Nayarit (2017)
- » Llei per a la Protecció de les Persones Defensores dels Drets Humans i els Periodistes per a l'Estat de Tamaulipas (2017)
- » Llei per a la Protecció de les Persones Defensores dels Drets Humans i els Periodistes de l'Estat de Guanajuato (2017)
- » Acord de l'Executiu de l'Estat de Puebla, pel qual crea la Comissió de Protecció als Defensors de Drets Humans i als Periodistes (2017)
- » Protocol Homologat d'Investigació de Delictes comesos contra la Llibertat d'Expressió, Fiscalia general de la República (2018)
- » Protocol de Coordinació per a la Protecció de les Persones Defensores dels Drets Humans i els Periodistes (2017)
- » Llei de Protecció a Periodistes i Defensors dels Drets Humans de l'Estat de Morelos (2018)
- » Llei per a la Protecció de Persones Defensores dels drets humans i periodistes de l'Estat de Michoacán de Ocampo (2019)
- » Llei per a la Protecció Integral dels Periodistes i les Persones Defensores dels Drets humans de l'Estat de Mèxic (2021)
- » Llei per a la protecció de l'exercici de les persones defensores dels drets humans i els periodistes de l'estat de Sant Lluís Potosí (2021)
- » Decret pel qual es crea l'oficina local per a la protecció de persones defensores dels drets humans i els periodistes a l'estat de Tlaxcala, com a òrgan administratiu de la Secretaria de Govern (2022)
- » Llei General d'Accés de les Dones a una Vida Lliure de violència
- » Llei General per a la Igualtat entre Dones i Homes
- » Llei Federal per Prevenir i Erradicar la Discriminació
- » Llei de l'Institut Nacional dels Pobles Indígenes
- » Llei Agrària

1.4.

Drets de les persones defensores dels drets humans i deures dels Estats^{Vii}

a) Drets de les persones defensores dels drets humans

01.

Formar associacions i organitzacions no governamentals (ONG).

02.

Recaptar, obtenir, rebre i disposar d'informació sobre drets humans.

03.

Presentar crítiques i propostes als òrgans i organismes governamentals i a organitzacions que s'ocupen dels assumptes públics, millorar el seu funcionament i cridar l'atenció sobre qualsevol aspecte de la seva tasca que pugui impedir la materialització dels drets humans.

04.

Estimular la protecció i la materialització dels drets humans en els plans nacional i internacional.

05.

Realitzar una tasca en favor dels drets humans, individualment o en associació amb altres.

06.

Oferir i prestar assistència lletrada professional o un altre tipus d'assessorament o d'assistència pertinent per defensar els drets humans.

07.

Desenvolupar i debatre idees i principis nous relacionats amb els drets humans i preconitzar la seva acceptació.

08.

Reunir-se o manifestar-se pacíficament.

09.

Denunciar les polítiques i accions oficials en relació amb els drets humans i que s'examinin aquestes denúncies.

10.

Adreçar-se i comunicar-se sense traves amb les organitzacions no governamentals i intergovernamentals.

11. Disposar de recursos legals i administratius eficaços.

12. Demanar, rebre i utilitzar recursos amb l'objecte de protegir els drets humans.

13. Obtenir protecció eficaça de les lleis nacionals en reaccionar o oposar-se, per mitjans pacífics, a activitats, actes i omissions imputables als Estats que causin violacions dels drets humans.

14. Exercir legítimament l'ocupació o la professió de defensor o defensora dels drets humans.

15. Assistir a les audiències, els procediments i els judicis públics per formar-se una opinió sobre el compliment de les normes nacionals i de les obligacions internacionals en matèria de drets humans.

b) Drets dels periodistes

01. Dret a buscar, rebre i difondre informació i opinions lliurement.

02. Dret a comptar amb igualtat d'oportunitats per rebre,

buscar i impartir informació per qualsevol mitjà de comunicació sense discriminació.

03. Dret a comunicar les seves opinions per qualsevol mitjà i qualsevol forma.

04. Dret a no rebre condicionaments previs, com ara veracitat, oportunitat o imparcialitat.

05. Dret a la reserva de les seves fonts d'informació, apunts i arxius personals i professionals.

b) Deures dels Estats

Les obligacions que té l'Estat mexicà respecte als drets humans materialitzen el significat d'una política integral a través de la seva interrelació i interdependència. El contingut d'aquestes obligacions de l'Estat mexicà és:

01. Protegir, promoure i fer efectius tots els drets humans.

02. Realitzar una investigació oportuna i imparcial de les presumptes violacions de drets humans.

03. Promoure i facilitar l'ensenyament dels drets humans a tots els nivells de l'educació i la formació professional oficials.

04. Promoure la comprensió pública dels drets civils, polítics, econòmics, socials i culturals.

05. Adoptar totes les mesures necessàries per garantir la protecció de tota persona davant qualsevol forma de violència, amenaça, represàlia, discriminació negativa, pressió o qualsevol altra acció arbitrària resultant de l'exercici legítim dels drets esmentats a la Declaració abans esmentada.

06. Adoptar les mesures legislatives, administratives i d'altra índole que siguin necessàries per assegurar l'aplicació efectiva dels drets i les llibertats.

07. Garantir que tota persona sotmesa a la seva jurisdicció pugui gaudir en la pràctica de tots els drets i llibertats socials, econòmics, polítics i de qualsevol altra índole.

1.5.

Principals riscos en l'exercici del dret a defensar els drets humans i el dret a la llibertat d'expressió

El En aquest apartat es descriuen en termes generals la situació a Mèxic de la defensa dels drets humans i el dret a la llibertat d'expressió.

Tal com ho han sostingut diversos organismes nacionals i internacionals de drets humans i institucions de govern, malgrat que s'han assolit certs progressos institucionals en matèria de protecció de les persones defensores i dels periodistes, el nivell de violència a Mèxic contra elles és encara alarment alt. Després de la seva visita a Mèxic l'any 2019, *l'Alta Comissionada de les Nacions Unides per als Drets Humans, Michelle Bachelet*, va destacar que 'la situació de les persones defensores dels drets humans i dels periodistes continua essent preocupant'^{viii}.

Durant l'any 2021, el Centre de Dret Ambiental va documentar que 25 persones defensores del medi ambient van ser assassinades ^{ix} i, d'altra banda, l'organització **ARTICLE 19** va registrar 7 periodistes assassinats durant el mateix període per causes relacionades presumptament amb la seva feina. A aquestes xifres se sumen els 8 periodistes i les almenys 4 persones defensores assassinats entre gener i abril de 2022^x.

A banda dels assassinats de periodistes, ARTICLE 19 refereix que al país es va registrar una agressió contra la premsa cada 14 hores; amb 644 atacs documentats durant l'any 2021. D'aquests atacs l'Estat mexicà va estar involucrat en dues de cada cinc agressions, mentre que els temes més vinculats a la violència contra periodistes van ser la corrupció

i la política. En el que va de l'actual sexenni, s'han documentat 1.945 agressions contra la premsa.

Així mateix, en els últims tres anys la RNDDHM (Xarxa Nacional de Defensores dels Drets Humans a Mèxic) ha documentat actes persistents de violència contra defensores i dones periodistes, relacionats amb la seva feina. *L'any 2019 la RNDDHM va registrar 812 agressions*, 1.700 l'any 2020 i 1.125 l'any 2021, en particular i principalment: amenaces, fustigacions i intimidacions o atacs per difondre o rebre informació ^{xi}.

Las activitats de les persones defensores i els i les periodistes a Mèxic també són criminalitzades mitjançant un ús indegut o intencionat de la legislació penal i civil, a més de la manipulació del poder judicial per part d'agents estatals i no estatals. En general, aquesta criminalització comença amb la formulació d'acusacions o declaracions infundades i pretén un efecte dissuasiu, no només per a les persones defensores, sinó també per a la societat en general, ja que debilita els moviments socials i provoca que, en molts casos, la població desisteixi d'exigir els seus drets i presentar denúncies per determinats delictes.

D'altra banda, *les campanyes difamatòries i els discursos estigmatitzants* en contra de les persones defensores i els i les periodistes, per tal de menyscar la seva tasca, susciten una gran preocupació a nivell nacional i internacional, degut sobretot a la seva persistència i els impactes. En general, aquestes agressions provenen de les més altes esferes del poder públic i envien un missatge de permissivitat a altres instàncies de govern a nivell federal, estatal i municipal ^{xii}. És així com aquest tipus d'accions s'han anat replicant a tots els nivells de govern, i fa més comú el descrèdit i la manca de reconeixement de l'exercici d'un dret. A més, en els darrers anys el discurs misògin, sexista, homofòbic, transfòbic i racista dels líders polítics ha normalitzat la violència contra les dones defensores, les poblacions racialitzades i la dissidència sexual. Per tant, l'estigmatització té també un component interseccional notable quan es dirigeix contra aquests sectors.

En aquest sentit, l'any 2022, en el marc de *la sentència de la Cort Interamericana de Drets Humans (CorteIDH) per al cas Digna Ochoa i Plácido vs Mèxic* ^{xiii}, la Cort va constatar el panorama generalitzat d'impunitat en els homicidis de persones defensores dels drets humans, i a més va identificar patrons *d'irregularitats en les investigacions*, com ara estereotips de gènere, violació al termini raonable de les investigacions, desvinculació de la tasca de defensa dels drets humans i absència de diligència deguda en la recollida de material probatori i presentació del cas.

La incapacitat per part de l'Estat mexicà per investigar i sancionar les persones responsables materials i intel·lectuals d'aquestes agressions envia el missatge que aquests crims no tenen la més mínima conseqüència, la qual cosa crea un entorn que afavoreix les violacions sistemàtiques dels drets

“ **La impunitat dels delictes contra periodistes persisteix i, en el cas de les persones defensores, manquen registres d'expedients d'investigacions a nivell estatal i federal, i la impunitat encara més gran.** ”

humans. Malgrat l'existència de la Fiscalia Especial per a l'Atenció de Delictes comesos contra la Llibertat d'Expressió (*FEADLE*), la impunitat dels delictes contra periodistes persisteix i, en el cas de les persones defensores, manquen registres d'expedients d'investigacions a nivell estatal i federal, i la impunitat encara més gran.

Així mateix, la situació de les persones defensores dels drets de les poblacions indígenes és extremadament preocupant. L'augment *de projectes de construcció i d'apropriacions de terres en diversos territoris ha incrementat* també el nombre de conflictes socioambientals. En aquest context, les poblacions que defensen les seves terres per considerar-les sagrades i vitals per a la seva existència i cultura es troben entre les més violentades ^{xiv}. Integrants d'aquestes mateixes poblacions són també víctimes d'assetjament, detencions arbitràries, accions de tortura, desaparicions forçades i execucions, actes que en la seva majoria no són investigats. Cal destacar finalment que a causa de les dificultats geogràfiques relacionades amb aquestes poblacions, moltes de les mesures que atorga el Mecanisme de Protecció (del qual parlem a continuació) resulten impracticables per no ser idònies al context.

El juny de l'any 2012, sota iniciativa i impuls de les organitzacions socials i de drets humans, i com a resposta a la violència soferta en aquest sector, es va aconseguir que el Congrés de la Unió promulgues *la Llei per a la Protecció de les Persones Defensores dels Drets Humans i dels Periodistes* ^{xv}. Aquesta llei crea el Mecanisme de Protecció per tal que l'Estat atengui la seva responsabilitat fonamental de protegir, promoure i garantir els drets humans; i alhora té per objecte establir la cooperació entre la Federació i les Entitats Federatives amb l'objectiu d'implementar i operar *les Mesures de Prevenció, Mesures Preventives i Mesures Urgents de Protecció* que garanteixin la vida, la integritat, la llibertat i la seguretat de les persones que es trobin en situació de risc com a conseqüència de la seva tasca en l'àmbit de la defensa dels drets humans.

Tal com va assenyalar l'Oficina de l'Alta Comissionada Per als Drets Humans a Mèxic, gairebé deu anys després de la promulgació de la llei esmentada, el Mecanisme és un òrgan fonamental que ha aconseguit protegir la vida i la integritat de diverses persones, demostrant una àmplia capacitat en els seus objectius, derivada de la participació i l'impuls de la societat civil, amb un marc normatiu suficientment flexible per al desenvolupament de les seves operacions.

També és cert, però, que els seus avenços en l'operativitat són encara insuficients i no han aconseguit contrarestar els índexs de violència i les limitacions en la defensa dels drets humans i del dret a la llibertat d'expressió.

Integrants d'aquestes mateixes poblacions són també víctimes d'assetjament, detencions arbitràries, accions de tortura, desaparicions forçades i execucions, actes que en la seva majoria no són investigats.

En aquest sentit s'ha observat, per exemple, que els procediments d'ingrés i seguiment de re-avaluació de plans de protecció continuen fora del terme de la Llei (temps prolongats fins i tot abans de l'emergència sanitària). També persisteix la insuficiència de personal capacitat a l'interior del Mecanisme, així com la manca d'accions de prevenció i de deguda coordinació entre unitats del Mecanisme i les institucions que conformen la Junta de Govern.

Per enfortir el Mecanisme, l'any 2019 *l'Oficina de la ONU-DH* a Mèxic va realitzar un diagnòstic sobre el seu funcionament, a petició de la Secretaria de Governació. Com a resultat d'aquest diagnòstic es van emetre 106 recomanacions, 104 de les quals van ser acceptades en la seva totalitat per l'Estat mexicà ^{xvi} .

Les recomanacions es van adreçar en concret a la Junta de Govern del Mecanisme, a la Coordinació Executiva Nacional que opera la Secretaria de Governació i a la resta d'institucions de govern. Tanmateix, fins a la data no es coneix un balanç sobre l'estat del seu compliment i tampoc s'ha comprovat un enfortiment en l'operativitat del Mecanisme.

Per contra, en els darrers mesos s'ha percebut certa fragilitat política del Mecanisme, reflectida per *la manca d'actuació de les institucions que conformen i participen a la Junta de Govern*, com és el cas de la

Fiscalia General de la República (FGR), la Comissió Nacional de Drets Humans (CNDH) i la Comissió Executiva d'Atenció a les Victimes (CEAV), les quals ometen sistemàticament reportar accions realitzades dins dels plans de protecció o sobre l'avanç de les investigacions o els processos penals relacionats amb les persones defensores dels drets humans i els i les periodistes ^{xvii}.

Actualment hi ha almenys 18 entitats federatives del país amb marcs normatius de protecció a les persones defensores i als periodistes. Així mateix, recentment s'han creat almenys 12 Unitats Estatals de Protecció (UEP), però, en el cas d'aquestes unitats, no han aconseguit ser implementades i la majoria no disposen de reglament, personal i recursos per operar de manera adequada ^{xviii}.

En aquest panorama, assegurar la coordinació i la corresponsabilitat entre autoritats federals i estatals per a la implementació de plans de protecció es torna un repte, sobretot considerant que *el major percentatge d'agressions documentades provenen d'instàncies de govern estatal i municipal.*

2.

Punts Prioritaris

Una política pública dissenyada per garantir l'exercici del dret a defensar els drets humans i el dret a la llibertat d'expressió ha d'estar dirigida a generar capacitats institucionals *per prevenir i atendre tant la violència contra les persones defensores dels drets humans i els i les periodistes, com els límits en l'exercici dels seus drets.*

Això implica la generació de recursos humans i financers per al seu funcionament, així com la voluntat per a una determinada acció política en la materialització de cadascuna de les accions per part dels ens de govern.

L'objectiu seria garantir que les persones, els mitjans, les organitzacions, les col·lectivitats i les comunitats exerceixin lliurement el seu dret a defensar els drets humans i el seu dret a la llibertat d'expressió, a través d'accions de coordinació interinstitucionals que protegeixin la tasca, la vida, la llibertat, la integritat i la seguretat de les persones defensores i dels periodistes.

Els punts prioritaris s'estructuren a partir de quatre eixos que responen als problemes i els riscos identificats:

I **Prevenció**

Adreçat a enfortir la capacitat d'identificar riscos i l'enfortiment de la tasca i els lideratges de les persones defensores, els i les periodistes i les organitzacions defensores dels drets humans.

II **Protecció**

Enfocat a generar respostes institucionals davant de situacions de risc imminent i d'adequació de procediments i mesures amb enfocament de gènere, diferencial i comunitari.

III **Investigació**

Adreçat a enfortir les capacitats dels organismes encarregats de procurar justícia.

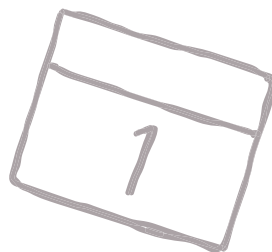
IV **Reparació i garanties de no repetició**

Dirigides a generar condicions per tal que les violacions dels drets humans no es tornin a produir, recorrent a la memòria històrica i al rescabament dels danys.

“ *L'objectiu seria garantir que les persones, els mitjans, les organitzacions, les col·lectivitats i les comunitats exerceixin lliurement el seu dret a defensar els drets humans i el seu dret a la llibertat d'expressió,*

Les accions prioritàries es troben definides per eixos, objectius i línies d'actuació.

2.1.

Prevenció

La manca de reconeixement i de respecte a la tasca de les persones defensores dels drets humans i als periodistes, el tancament d'espais institucionals de diàleg i concertació i les dificultats per realitzar les seves tasques de defensa i d'informació (com ara manca de reconeixement a la seva tasca, campanyes de desprestigi, precarietat i altres) són tres factors que augmenten els riscos contra ambdues poblacions. I és una situació que s'agreuja davant la manca de capacitats institucionals per identificar i gestionar els riscos des d'un prisma de gènere, diferencial i comunitari, així com *per visibilitzar i sensibilitzar servidors públics* de tots els nivells de govern segons les seves obligacions *en matèria de drets humans*.

Per enfrontar aquesta situació calen accions institucionals dirigides a:

- A** Enfortir les capacitats en la identificació i la gestió del risc amb un enfocament de gènere, diferencial i comunitari.
- B** Reconèixer i donar suport públicament a la tasca que fan les persones defensores, els i les periodistes i les organitzacions de la societat civil.
- C** Investigar i sancionar per la via penal, administrativa, civil o política els servidors/es públics/ques.

Estratègia:

Enfortiment de la tasca de les persones defensores dels drets humans, els i les periodistes i les organitzacions de la societat civil.

Objectiu específic:

Augmentar les capacitats per a la participació i l'exercici de la tasca de les persones defensores, els i les periodistes i les organitzacions de la societat civil.

Línies d'actuació >>>>

Disposar d'un registre d'agressions actualitzat a nivell estatal i nacional que permeti conèixer la magnitud del fenomen, mitjançant la identificació de patrons d'atacs, agressions i obstacles al dret a defensar els drets humans i l'exercici periodístic.

Dissenyar mapes de risc a nivell municipal, estatal i nacional, amb una periodicitat determinada, que ajudin a visibilitzar situacions de risc però sense comprometre encara més la seguretat de les persones defensores i dels periodistes.

Establir alertes primerenques o plans de contingència en zones de major risc per a les persones defensores i els i les periodistes, per tal de combatre amb més contundència les causes estructurals que generen i permeten les agressions i les limitacions contra les persones que exerceixen el dret a defensar els drets humans i la llibertat d'expressió. Aquests plans de prevenció han de comptar amb la participació d'instàncies locals, municipals i federals, com ara les Secretaries de Treball, de Salut, de Benestar, de Agricultura i Desenvolupament Rural, i altres instàncies amb deure de protecció, així com la participació de persones defensores, periodistes i organitzacions de la societat civil.

Garantir recursos humans i financers suficients i sostenibles per al desenvolupament de mesures i polítiques de prevenció.

Garantir els procediments, els mitjans i la tecnologia necessaris per a la deguda protecció de la informació recopilada per les instàncies locals i federals.

Adoptar mesures positives específiques per fomentar una cultura de drets humans i un ambient lliure de violència i d'amenaques, i per empoderar el treball en matèria de drets humans, mitjançant campanyes de reconeixement, accions de capacitació i sensibilització sobre la Declaració de Persones Defensores i sobre els drets dels periodistes, així com a través d'altres bones pràctiques nacionals i internacionals.

Operar sota un marc preventiu d'atrocitats massives, que reconegui el context greu de criminalització i persecució generalitzada que viuen les persones periodistes i les defensores dels drets humans, l'ús desproporcionat de la força i la mala utilització de la legislació penal contra ells, amb la qual cosa són objecte d'intimidació i d'obstrucció, sobretot quan han denunciat algun abús comès per servidors públics o membres de la delinqüència organitzada.

Investigar i sancionar per la via penal, administrativa, civil o política als servidors/es públics/ques que alterin la informació recopilada, posin en risc la privacitat i dades personals, estigmatitzin, agredeixin i limitin de forma directa i indirecta la tasca que fan les persones defensores dels drets humans i els i les periodistes.

Reconsiderar la privatització de mesures de protecció que atorga el Mecanisme de Protecció, així com alternatives a la contractació d'empreses privades per a la implementació i l'execució de les mesures.

Identificar i derogar els tipus penals que criminalitzen i inhibeixen l'exercici de la llibertat d'expressió i el dret a defensar els drets humans, com ara els delictes contra l'honor o anti-protestes.

2.2.

Protecció

La manca d'implementació de mecanismes d'atenció i de coordinació adequats entre instàncies de govern de nivell federal, estatal i municipal, així com l'absència de mesures idònies i complementàries de protecció, limiten l'eficàcia d'accions per a una protecció oportuna i eficaç dels drets a la vida, a la llibertat, a la integritat i a la seguretat de les persones defensores dels drets humans, dels periodistes i de les organitzacions de la societat civil. Aquesta situació s'aguditza a més per les diferències de context a cada entitat de la república i per les falles d'articulació i de coordinació entre instàncies responsables de la protecció.

Davant d'això, l'eix de protecció proposa accions destinades a:

- A** Adequar les mesures de protecció a la diversitat de riscos que enfronten les persones defensores dels drets humans i els i les periodistes.
- B** Millorar la gestió institucional i l'articulació a nivell federal, estatal i municipal.
- C** Millorar els procediments interns d'anàlisi de riscos des d'una perspectiva integral i gestió de la informació.

Estratègia:

Enfortiment institucional per a l'atenció i la implementació de plans de protecció integral amb enfocament de gènere, diferencial i comunitari.

Objectiu específic:

Garantir la vida i la integritat de les persones defensores dels drets humans i dels periodistes en situació de risc mitjançant plans de protecció integrals, amb visió de gènere, diferencial i comunitari, millorant la capacitat de resposta institucional a nivell federal i estatal i esmenant barreres d'accés i d'implementació de la societat civil.

Línies d'actuació >>>>

Impulsar el compliment de les 104 recomanacions emeses per l'Oficina de l'Alta Comissionada dels Drets Humans a Mèxic cap a l'enfortiment del Mecanisme de Protecció i informar de manera transparent sobre els avenços en la implementació de les mateixes.

Assegurar la integració i la col·laboració d'autoritats a nivell federal, estatal i municipal dins del Mecanisme Federal, dels Mecanismes Estats i de les Unitats Estats de Protecció, amb objectius de planificació i de rendició de comptes en la implementació de tots els procediments de protecció. Entre aquestes autoritats es troben: les Comissions Nacional i Estatal de Drets Humans, la Fiscalia General de la República, les Fiscalties locals, la Comissió Executiva i Local d'Atenció a les Víctimes, la Secretaria de Seguretat Ciutadana i les Secretaries de Seguretat locals.

Establir accions específiques per a l'enfortiment del Mecanisme Federal de Protecció, Mecanismes Estats i Unitats Estats de Protecció, com ara: assignació de prou personal capacitat, adopció de bones pràctiques de gestió de la informació, atenció a les víctimes, anàlisis de risc, implementació i seguiment de mesures, garantir la participació de la societat civil, etc.

Les instàncies locals de protecció s'han de conformar amb els funcionaris i les funcionàries amb responsabilitat directa i capacitat de presa de decisions.

Les anàlisis de risc i els plans de protecció han d'adoptar un enfocament ampli, que tinguin en compte les fonts d'agressió que puguin afectar el seu dret a defensar els drets humans i a exercir la llibertat d'expressió. S'han de fer des d'un enfocament diferencial (no discriminatori) de gènere, classe, raça, interseccional i psicosocial. També han d'ésser culturalment acceptables i accessibles, s'han d'ajustar a les condicions reals a les quals s'enfronten les persones defensores i els i les periodistes en una varietat de situacions i comptar amb el consentiment informat de les persones defensores o dels periodistes.

Comptar amb plans de protecció amb procediments clars, eficaços, eficients, segurs i transparents per protegir les persones defensores i els i les periodistes en situació de risc.

Implementar plans amb mesures de protecció des d'un enfocament integral que atengui la violència física, digital, legal i psicosocial a la qual s'enfronten les persones defensores i els i les periodistes amb perspectiva de gènere i un enfocament interseccional.

Garantir el principi pro persona i de bona fe adoptant les accions més garantistes que permetin l'aplicació de forma àmplia del dret a defensar els drets humans i el dret a la llibertat d'expressió.

Garantir en totes les instàncies i procediments de prevenció, protecció i investigació enfocaments diferenciats, de gènere, col·lectius i comunitaris que contemplin les necessitats particulars i les discriminacions històriques de les persones defensores i dels periodistes.

Promoure que els plans de protecció estiguin encaminats a protegir la vida, la llibertat, la integritat, la dignitat i la seguretat de les persones defensores i dels periodistes en risc, sense impactar negativament en l'exercici del seu dret a defensar els drets humans i de llibertat d'expressió.

Assignar partides pressupostàries que garanteixin els recursos humans i financers necessaris a nivell estatal i federal per a l'atorgament i el seguiment als plans de protecció.

S'ha de garantir en tot moment la deguda participació i el consentiment dels beneficiaris i les beneficiàries en la presa de decisions que els afectin, tant en els processos d'incorporació, d'anàlisi de risc, de deliberació de plans de protecció, de monitoratge, d'avaluació i de retirada de mesures. En cas que no puguin participar o expressar el seu consentiment, podran fer-ho els seus familiars o representants prèviament designats.

Comptar amb un Consell Ciutadà de caràcter consultiu amb veu i vot que compti amb responsabilitats i atribucions específiques que els permeti participar de manera activa en la presa de decisions que adopti el Mecanisme Federal de Protecció, així com en el disseny de polítiques de prevenció i de protecció.

Garantir el dret a la representació tècnica i/o acompanyament per part de les persones i col·lectius sol·licitants de mesures de protecció, en totes les etapes de protecció i instàncies de govern.

Adoptar mesures d'accés a la informació, de transparència i de rendició de comptes de cadascuna de les actuacions dutes a terme per instàncies de govern en matèria de prevenció i protecció, així com del seguiment a les accions per garantir el dret a defensar els drets humans i de llibertat d'expressió.

Comptar amb recursos administratius que permetin modificar o aixecar els esquemes de protecció.

Modificar el règim de sancions penals i administratives perquè es contempli qualsevol falta de diligència deguda atribuïble a personal del Mecanisme de Protecció, la seva Junta de Govern i Unitats Estamentals o enllaços de coordinació del Mecanisme (incloent-hi retards en la inscripció, deficiències en l'avaluació de risc i decisions que posin en risc la vida o la integritat dels defensors i els i les periodistes).

2.3.

Investigació

Les altes taxes d'impunitat dels delictes comesos contra els drets a la vida, la llibertat, la integritat i la seguretat de les persones defensores dels drets humans i els i les periodistes estimulen la continuïtat de les agressions en contra seu, obstaculitzen la seva tasca (en virtut del temor a noves represàlies i el perill latent que genera el desconeixement dels veritables mòbils de les agressions) i creen un ambient propici per a la repetició d'aquestes violacions.

La investigació diligent de les agressions, les amenaces o les fustigacions contribueix a generar el mitjà òptim per mitigar efectivament la situació de risc a la qual s'enfronten les persones defensores dels drets humans i els i les periodistes. Una política pública no pot ser eficaç si no té investigacions diligents que enviïn un missatge clar que els actes de violència seran degudament sancionats.

Aquest eix proposa desenvolupar accions per millorar l'accés als drets de veritat, justícia i reparació, mitjançant:

- A** Enfortir capacitats institucionals en matèria de recerca.
- B** Millorar la gestió institucional i la coordinació entre fiscalies de la federació i els estats i mecanismes de protecció.
- C** Garantir una millor atenció a la víctima i de rendició de comptes sobre l'avenç de les investigacions.

Estratègia:

Diligència deguda en les investigacions i sanció als i a les responsables materials i intel·lectuals

Objectiu específic:

Lluitar contra la impunitat dels delictes comesos contra persones defensores i periodistes.

Línies d'actuació >>>>

Elaborar i implementar protocols especialitzats d'investigació per a delictes comesos contra el dret a defensar els drets humans, que estableixin procediments senzills, ràpids i efectius i que comptin amb mecanismes de monitoratge i de rendició de comptes que permetin ajustar la implementació d'aquests instruments.

Implementar i capacitar les fiscalies locals per assegurar la implementació del Protocol Homologat d'investigació de delictes comesos contra la llibertat d'expressió^{xix}.

Mantenir bases de dades actualitzades públiques sobre els delictes, les afectacions i l'estat de les investigacions, que alhora garanteixi al seu torn el degut procés i la privacitat de les víctimes durant les investigacions.

Que les autoritats encarregades d'investigar delictes i violacions dels drets humans estiguin obligades a prendre com a principal línia d'investigació la tasca de les persones defensores i dels periodistes com la causa del fet delictiu en qüestió.

Realitzar anàlisis del context en què van ocórrer els fets delictius per identificar-ne els mòbils i possibles autors del crim. En les anàlisis s'haurà d'adoptar un enfocament de macro-criminalitat per identificar els interessos que es van veure afectats per l'activitat periodística o de defensa dels drets humans, segons sigui el cas.

Promoure plans de treball per a l'enfortiment de les fiscalies locals en matèria de capacitat i investigació d'aquest tipus de delictes.

Establir mecanismes de coordinació entre les fiscalies locals i els agents del ministeri públic federal.

Adoptar mecanismes de monitoratge per a fiscals i funcionaris i funcionàries de les fiscalies en les seves activitats d'atenció i seguiment als expedients d'investigació de delictes comesos contra persones defensores i periodistes en el context de la seva tasca.

Que es promoguin activament els mecanismes d'intercanvi d'informació entre el Mecanisme de Protecció i les Fiscalies, per tal d'enfortir les anàlisis de risc, els plans de protecció i les línies d'investigació.

Crear un règim específic i genuïnament útil de responsabilitats administratives de servidors públics que permeti la investigació, substanciació i sanció del personal adscrit al Mecanisme de Protecció i a altres instàncies de l'Estat.

Generar plans i accions de capacitat per als operadors i operadores de justícia des d'un enfocament de drets humans, i que desenvolupi el que estableix la Declaració de les Nacions Unides sobre persones Defensores.

2.4.

Reparació i garanties de no repetició

El context actual de violència requereix accions realitzades per l'Estat, no només de contenció del risc, sinó per procurar que les situacions que han generat aquest tipus de violacions dels drets humans no tornin a ocórrer. Per tant, la desestructuració de grups armats i l'adequació de normativitats i d'operacions institucionals són accions fonamentals no només per aturar les agressions comeses contra els i les periodistes i les persones defensores, sinó també per garantir que no es tornen a produir.

D'altra banda, la falta de memòria i de veritat sobre la tasca que exerceixen les persones defensores els i les i periodistes afavoreix la permanència de les agressions i resta legitimitat a les causes que defensen. La política pública integral ha de reparar les víctimes de la violència i buscar les formes immediates i estructurals que protegeixin les persones d'aquests o d'altres esdeveniments i que els permeti realitzar la seva tasca de defensa dels drets humans i l'exercici periodístic.

Davant de tot això, l'eix de reparació proposa accions destinades a:

- A** Establir accions de memòria i de reconeixement de la tasca de les persones defensores i dels periodistes.
- B** Enfortir la coordinació i l'atenció a les víctimes.
- C** Garantir las medidas de restitución, rehabilitación, compensación y satisfacción de las víctimas.

Estratègia:

Garantir el gaudi efectiu dels drets a la veritat, la justícia i la reparació integral i les garanties de no repetició.

Objectiu específic:

Reparar integralment les víctimes i garantir la no repetició de les violacions comeses contra les persones defensores dels drets humans i els i les periodistes perquè puguin exercir la seva tasca en condicions segures.

Línies d'actuació :

Establir mecanismes de coordinació i d'atenció a les víctimes entre les Comissions Estatals d'Atenció a les víctimes mitjançant procediments senzills, clars i transparents que permetin accedir als seus drets com a víctimes sense caure en processos de revictimització ni arriscar la seva tasca de defensa dels drets humans i la llibertat d'expressió.

Assegurar que les Comissions Estatals compten amb personal suficient i capacitat per brindar l'atenció a les víctimes necessària amb perspectiva de drets humans i evitar la revictimització.

Garantir mecanismes coordinats entre institucions per a l'adopció de plans de reparació integral, atenció a la víctima i construcció de projectes de vida a les persones defensores i els i les periodistes víctimes de delictes per raó a la seva tasca, i als seus familiars.

Establir accions de memòria i reconeixement a la tasca que duen a terme les persones defensores i els i les periodistes, posant en valor la seva contribució a la defensa dels drets humans, la construcció de societats justes i igualitàries i el respecte a la natura i el benestar de tota la població.

Promoure i adoptar accions coordinades per al desmantellament de grups armats i delinqüència organitzada que atemptin contra les persones defensores i els i les periodistes, així com d'altres que contrarestin les causes estructurals de la violència i els límits a l'exercici del dret a defensar els drets humans i de llibertat d'expressió.

3.

Actors Participants

3.1.

Xarxes de governança

La governança s'entén com el procés mitjançant el qual els actors d'una societat decideixen els seus objectius de convivència fonamentals i conjunturals i les formes de coordinar-se per realitzar-los, és a dir, el seu sentit i capacitat de direcció. Una de les formes de concretar l'enfocament de governança democràtica és amb xarxes de polítiques públiques.

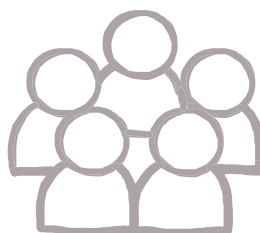
El concepte de xarxa pretén ser un mecanisme per superar disfuncionalitats i reconèixer l'existència de nombrosos actors que incideixen en les polítiques públiques en un moment en què la presa de decisions i la seva operativitat es caracteritzen per la seva complexitat i multiplicitat d'actors interdependents.

En aquest sentit, les xarxes de governança busquen que els actors públics amb deure de protecció i garantia del dret a defensar els drets humans i el dret a la llibertat d'expressió reconeixin la necessitat d'interdependència en la dinàmica i els processos, per assí impulsar i dur a terme accions que afavoreixin la construcció de polítiques públiques integrals.

Sota aquest enfocament, els diferents actors de *les tres branques del poder públic i ordres de govern han d'establir interrelacions, accions de cooperació i generació d'acords* per a l'assoliment de resultats paulatins assolibles, mesurables i millorables en cadascun dels eixos i les línies d'acció. Cada actor ha de posar a disposició els seus recursos i els seus coneixements per a la generació d'accions acordades prèviament de manera conjunta, atenent una anàlisi col·lectiva i la recerca de l'objectiu comú. La participació en aquest procés de les persones beneficiàries i d'organitzacions de la societat civil és fonamental donada la seva experiència, l'anàlisi de la generació de propostes i la seva capacitat de mobilització.

Així doncs, partint dels reptes i de les necessitats específiques per a les garanties del dret a defensar els drets humans i el dret a la llibertat d'expressió, així com d'elements i actors (públics i privats) i identitats interdependents que es relacionen, la millor manera de gestionar l'enfortiment de la política pública és a través d'un procés continu de planificació, implementació i avaluació en el qual participen i s'interrelacionen els diferents sectors amb deure de protecció (xarxes / xarxes temàtiques) i organitzacions de la societat civil.

3.2.

Actors Participants (lístat no exhaustiu)

Els actors que han d'intervenir en el procés de discussió, creació i implementació dels eixos i les accions de discussió, són els següents:

- » Unitat de Drets Humans (SEGOB).
- » Direcció de Politiques Públiques (SEGOB).
- » Direcció General del Mecanisme (SEGOB).
- » Direccions i Unitats Tècniques de la Coordinació Executiva Nacional (SEGOB).
- » Secretaria de Seguretat i Protecció Ciutadana (SSPC) - Unitat de Prevenció de la Violència i el Delicte - Unitat d'Anàlisi Estratègica i Vinculació Interinstitucional.
- » Fiscalia General de la República (FGR) - Fiscal Especialitzada en Drets Humans - Fiscal Especialitzat en Delictes Comesos contra la Llibertat d'Expressió (FEADLE).
- » Comissió Nacional de Drets Humans (CNDH) - Secretaria Executiva - Director General de la Cinquena Unitat d'Investigacions - General, Programa de Greuges a persones defensores i periodistes.

Actors Participants

3.

- » Secretaria de Relacions Exteriors (SRE) - Direcció General Drets Humans i Democràcia - Direcció de política internacional de drets civils, polítics i democràcia.
- » Comissió Executiva d'Atenció a les Víctimes (CEAV).
- » Consell Consultiu (C.C).
- » Organitzacions de la societat civil.
- » Persones beneficiàries del Mecanisme.
- » Mecanisme de protecció integral de les persones defensores dels drets humans i dels periodistes de la Ciutat de Mèxic.
- » Comissió Estatal de Veracruz per a l'Atenció i la Protecció dels Periodistes.
- » Unitat Estatal per a la Protecció de les Persones Defensores dels Drets Humans i els i les Periodistes de Guerrero.
- » Unitat Estatal per a la Protecció de les Persones Defensores dels Drets Humans i els i les Periodistes de Colima.
- » Consell Estatal de Protecció les Persones Defensores i dels Periodistes de Guanajuato.
- » Unitat Estatal per a la Protecció de les Persones Defensores dels Drets Humans i dels Periodistes de Puebla.
- » Oficina de l'Alta Comissionada de Nacions Unides per als Drets Humans a Mèxic (OACNUDH).

4.

Orientacions generals per a la implementació i el seguiment

4.1.

Implementació

Reconeixent la complexitat del disseny de polítiques públiques en matèria del dret a defensar els drets humans i el dret a la llibertat d'expressió, els punts prioritaris són una sèrie d'estratègies i línies d'acció per a la construcció i la implementació d'una política pública que permeti avançar en la garantia d'aquests drets. Alhora, *es tracta d'una eina de seguiment i una guia d'acció* que ha d'estar a càrrec de totes les instàncies de govern federal i estatal, i la implementació de la qual és una oportunitat per donar trànsit a la creació d'una política pública per al dret a defensar els drets humans i un nou enfocament en matèria de protecció des d'un àmbit integral.

Per a això, el lideratge institucional i la capacitat de concertació i de seguiment són fonamentals per al desenvolupament de les accions proposades, i és necessari que cadascun dels actors assumeixi la capacitat de coordinar i d'orientar la formulació, la implementació i el seguiment de cadascuna de les accions i dels eixos.

Les accions s'han de desenvolupar en taules de treball amb els actors involucrats que es vagin definint per a cadascun dels espais. Les taules inicials seran fonamentals per involucrar altres institucions, generar confiança entre les persones participants, fomentar l'entesa en el procés de construcció de la política pública, definir conjuntament els problemes que cal abordar, analitzar els actors (marcs institucionals, capacitat i influència política) i avançar en petits assoliments mitjançant el desenvolupament d'accions puntuals i graduals que abonin el procés de construcció de la política pública integral.

Els temes prioritzats hauran d'incloure objectius, resultats assolibles (basats en petites victòries) i mecanismes de seguiment i de rendició de comptes. Això és especialment important tenint en compte que la construcció de la política pública és un procés format per múltiples accions i múltiples actors. És fonamental la deguda comunicació i l'intercanvi de documents de treball per al desenvolupament de taules de treball, segons la llista de temes inicials i d'aquells que vagin sorgint de les mateixes discussions, essent aquests de caire no limitatiu.

Abans de cada taula hi haurà una reunió entre el grup impulsor on es definiran els problemes que es volen abordar, així com els temes de discussió i els resultats que s'intenten assolir.

Quant a *les preguntes per orientar la discussió, hauran d'esser específiques, és a dir, orientades a resultats concrets* (en comptes d'emprar preguntes obertes que podrien portar a deliberacions sense fi), al voltant dels problemes/factors, temes que s'han d'incloure i la manera de procedir davant d'aquests, la qual cosa permet avançar de manera eficaç, estalviant temps en la resta del procés, i també es podran emprar en la discussió de problemes i temes de la llista d'altres taules de treball.

4.2. ?

Seguiment i avaluació

Cadascuna de les activitats acordades per al compliment de les línies d'acció ha de contenir objectius clars, indicadors i mitjans de verificació i d'informació que permetin la seva avaluació, així com mecanismes clars *per al monitoratge i el seguiment de la seva implementació i la seva rendició de comptes* (amb via oberta per retroalimentar fites i deficiències i incorporar millores activament, sobretot durant el primer any d'implementació; i que després quedi com a monitoratge i rendició de comptes, a imatge dels processos de control de qualitat de polítiques públiques, per exemple).

Tot el procés ha de comptar amb activitats flexibles i clares per assegurar la seva *implementació precisa* quan es proposin les accions als diferents nivells de govern, sense que s'hagi "d'interpretar" a nivell local (ententent aquesta interpretació com una possibilitat perquè un funcionari de qualsevol nivell de govern ho implementi a la seva manera, ho tergiversi o deixi de banda aspectes clau de la implementació, bé perquè les activitats són ambigües, perquè no li és acceptat, o perquè hi ha pressions locals en contra, etc.).

4. Orientacions generals per a la implementació i el seguiment

40

Per a l'anàlisi de seguiment es convocarà taules semestrals amb els càrrecs directius de les institucions de govern participants, organitzacions de la societat civil, persones defensores i periodistes. L'objectiu de les taules és analitzar el procés d'execució i donar suport per a la correcta implementació. Per a això, la instància encarregada del Mecanisme haurà de preparar un informe de la gestió de cadascun dels eixos i les accions, amb aportacions de la resta d'instàncies estatals, i que serà lliurat a la resta de participants.

Així doncs, el procés de seguiment ha de connectar amb el procés d'execució per permetre:

“

Obtenir la informació necessària per mesurar l'impacte, l'eficiència i l'eficàcia de les activitats segons el seu Pla d'Acció respectiu.

Descriure el grau d'execució dels eixos i les seves línies d'acció respectives.

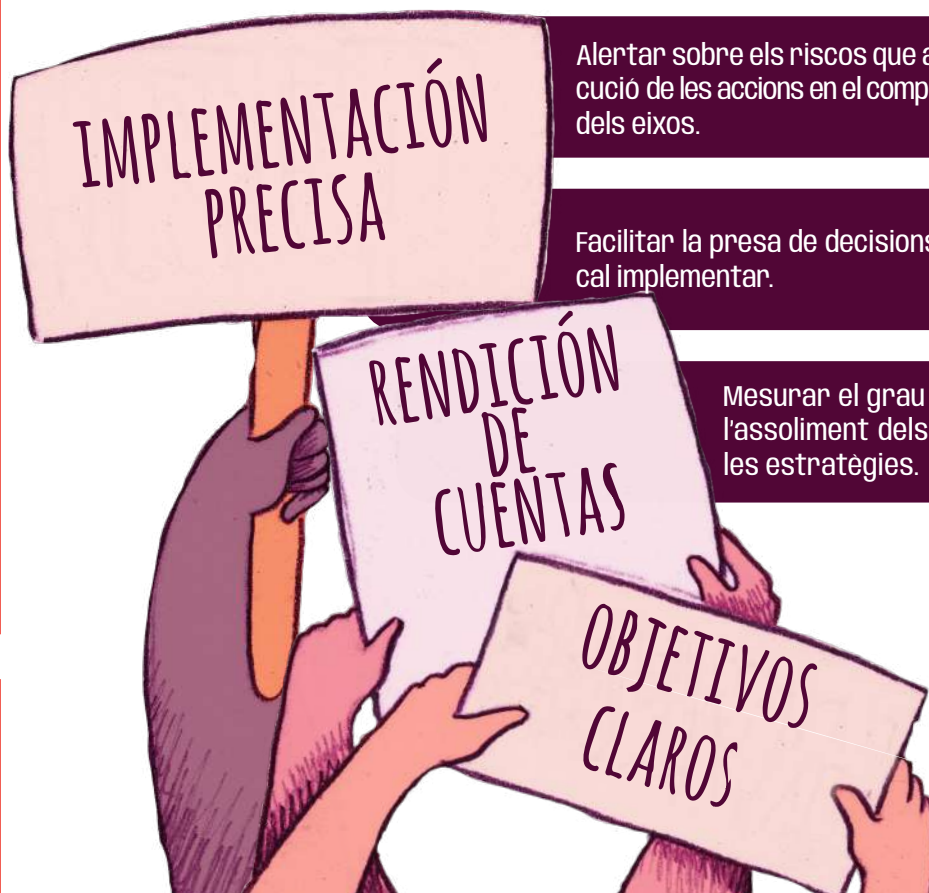
Identificar punts crítics en la gestió i l'execució per detectar problemes de manera oportuna.

Alertar sobre els riscos que apareixen en l'execució de les accions en el compliment de cadascun dels eixos.

Facilitar la presa de decisions i les millores que cal implementar.

Mesurar el grau d'avanços envers l'assoliment dels objectius segons les estratègies.

”

REFERÈNCIES

- i Cambra de Diputats, Butlletí N° 1252, Necessari, atendre la problemàtica de les agressions a periodistes i defensors dels drets humans, 7 de març de 2022, disponible a: <https://bit.ly/37uYMtj> (consultat el 23 de abril de 2022).
- ii Secretaria de Governació, Diàleg Regional per Impulsar una iniciativa de Llei General de Prevenció i Protecció davant greuges a Persones Defensores dels Drets Humans i Periodistes, 16 de febrer de 2022.
- iii Ibid
- iv Secretaria de Governació, Es presenta context de greuges cap a periodistes i persones defensores dels drets humans, 8 de març de 2022, disponible a: <https://bit.ly/36tEvng> (consultat el 23 d'abril de 2022).
- v Espai OSC, Memòries de trobades de polítiques públiques de protecció, 2018 i 2019, disponible a: <https://espacio.osc.mx/publicaciones/#:~:text=Videos-,Memorias,-Di%C3%A1logo%20de%20Alto> (consultat el 23 d'abril de 2022).
- vi Comissió Inter americana de Drets Humans, Politiques integrals de Protecció de les Persones Defensores, 2017, disponible a: <https://bit.ly/38SLqaF>
- vii ONU-DH, Declaració dels defensors dels drets humans, disponible a: <https://bit.ly/30hcUqP> (consultat el 23 d'abril de 2022).
- viii ONU-DH, Declaració de l'Alta Comissionada de les Nacions Unides per als Drets Humans, Michelle Bachelet, amb motiu de la seva visita a Mèxic, maig de 2019, disponible a: <https://bit.ly/3Mb3NGe> (consultat el 24 d'abril de 2022).
- ix CEMDA, Informe sobre la situació de les persones i les comunitats defensores dels drets humans ambientals a Mèxic, 2021, disponible a: <https://bit.ly/3jPyKDM> (consultat el 24 d'abril de 2022).

- x Article 19, Periodistes assassinades i assassinats a Mèxic, en relació amb la seva tasca informativa, disponible a: <https://articulo19.org/periodistasasesinados/> (consultat el 24 d'abril de 2022).
- xi RNDDHM: [POSICIONAMENT] Xarxa Nacional de Defensors dels Drets Humans a Mèxic: La Llei General de Protecció de Persones Defensores i Periodistes no pot deixar la seguretat de les persones defensores en mans dels nostres agressors, 9 de febrer de 2022, disponible a: <https://bit.ly/3vttJ9c> (consultat el 25 d'abril de 2022).
- xii Article 19, Organitzacions i col·lectius de periodistes denuncien davant la CIDH l'estigmatització de l'Estat mexicà en contra seu, 01 de juliol de 2021, disponible a: <https://bit.ly/3jR1k7C> (consultat el 26 d'abril de 2022).
- xiii Tall IDH, Mèxic és responsable de les greus fal·làcies ocorregudes en la investigació de la mort de la defensora dels drets humans Digna Ochoa, 19 de gener de 2022, disponible a: <https://bit.ly/3uTbfQk> (consultat el 25 d'abril de 2022).
- xiv CEMDA, *Ibid.*
- xv Congrés de la Unió, Llei per a la Protecció de les Persones Defensores dels Drets Humans i els/les Periodistes, 25 de juny de 2012, disponible a: <https://bit.ly/390s1Vq> (consultat el 26 d'abril de 2022).
- xvi ONU-DH, Diagnòstic sobre el funcionament del Mecanisme de Protecció per a les Persones Defensores dels Drets Humans i els i les Periodistes, juny de 2019, disponible a: <https://bit.ly/3x-GtpqF> (consultat el 26 d'abril de 2022).
- xvii Espai OSC, Situació de la defensa dels drets humans i la lliure expressió a Mèxic a partir de la pandèmia de COVID-19, gener de 2021, disponible a: <https://bit.ly/3uTcQpi> (consultat el 26 d'abril de 2022).
- xviii Espai OSC, [Document intern sobre sistematització de normativitats locals de protecció], març de 2021.
- xix FGR, Protocol Homologat d'investigació de Delictes comesos contra la Llibertat d'Expressió, Octubre de 2018, disponible a: <https://bit.ly/3s8Ncex> (consultat el 2 de maig de 2022).

RED NACIONAL DE ORGANISMOS CIVILES DE DERECHOS HUMANOS

ESPACIO_ OSC
Para la Protección de Personas Defensoras y Periodistas

2022

